

ΒΑΡΥΤΟΝΑ ΡΗΜΑΤΑ Α' ΣΥΖΥΓΙΑΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΥ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΤΩΝ ΒΑΡΥΤΟΝΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ Α' ΣΥΖΥΓΙΑΣ

Ενεργητική φωνή				
	Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική
Ενεστώτας	βουλεύω βουλεύεις	βουλεύω βουλεύης	βουλεύοιμι βουλεύοις	- βούλευε
Παρατατικός	ἐβούλευον ἐβούλευες	-	-	-
Μέλλοντας	βουλεύσω βουλεύσεις	-	βουλεύσομι βουλεύσοις	-
Αόριστος	ἐβούλευσα ἐβούλευσας	βουλεύσω βουλεύσης	βουλεύσομι βουλεύσοις	- βούλευσον
Παρακείμενος	βεβούλευκα βεβούλευκας	βεβουλεύκως, -υῖα, -ὄς ᾧ βεβουλεύκως, -υῖα, -ὄς ἧς	βεβουλεύκως, -υῖα, -ὄς εἶην βεβουλεύκως, -υῖα, -ὄς εἶης	- βεβουλεύκως, -υῖα, - ὄς ἴσθι
Υπερσυντέλικος	ἐβεβουλεύκειν ἐβεβουλεύκεις	-	-	-

Ενεργητική φωνή		
	Απαρέμφατο	Μετοχή
Ενεστώτας	βουλεύειν	βουλεύων βουλεύουσα βουλεύων
Παρατατικός	-	-
Μέλλοντας	βουλεύσειν	βουλεύσων βουλεύσουσα βουλεύσον
Αόριστος	βουλεύσαι	βουλεύσας βουλεύσασα βουλεύσαν
Παρακείμενος	βεβουλεύκεναι	βεβουλεύκως βεβουλεύκυῖα βεβουλεύκως
Υπερσυντέλικος	-	-

Παρατήρηση:

Η ευκτική ενεργητικού αορίστου α' σχηματίζει και αιολικούς τύπους ως εξής: βουλεύσειας (β' ενικό), βουλεύσειε (γ' ενικό), βουλεύσειαν (γ' πληθυντικό).

Μέση φωνή				
	Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική
Ενεστώτας	βουλεύομαι βουλεύη (-ει)	βουλεύωμαι βουλεύη	βουλεύοιμην βουλεύοιο	- βουλεύου
Παρατατικός	ἐβουλεύομην ἐβουλεύου	-	-	-
Μέλλοντας	βουλεύσομαι βουλεύση (-ει)	-	βουλεύσοιμην βουλεύσοιο	-
Αόριστος	ἐβουλεύσαμην ἐβουλεύσω	βουλεύσωμαι βουλεύση	βουλεύσαιμην βουλεύσαιο	- βούλευσαι
Παρακείμενος	βεβούλευμαι βεβούλευσαι	βεβουλεύμενος, -η, -ον ᾶ βεβουλεύμενος, -η, -ον ῆς	βεβουλεύμενος, -η, -ον εῖην βεβουλεύμενος, -η, -ον εῖης	- βεβούλευσο
Υπερσυντέλικος	ἐβεβούλευσαμην ἐβεβούλευσο	-	-	-

Μέση φωνή		
	Απαρέμφατο	Μετοχή
Ενεστώτας	βουλεύεσθαι	βουλεύόμενος βουλευομένη βουλεύομενον
Παρατατικός	-	-
Μέλλοντας	βουλεύσεσθαι	βουλεύσόμενος βουλευσομένη βουλεύσόμενον
Αόριστος	βουλεύσασθαι	βουλεύσάμενος βουλεύσαμένη βουλεύσάμενον

Παρακείμενος	βεβουλεῦσθαι	βεβουλευμένος βεβουλευμένη βεβουλευμένον
Υπερσυντέλικος	-	-

Παθητική διάθεση				
	Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική
παθητικός μέλλοντας	βουλευθήσομαι βουλευθήσῃ (-ει)	-	βουλευθήσοιμην βουλευθήσοιο	-
παθητικός αόριστος	ἐβουλεύθη ν ἐβουλεύθης	βουλευθῶ βουλευθῆς	βουλευθείην βουλευθείης	- βουλεύθητι

Παθητική διάθεση		
	Απαρέμφατο	Μετοχή
παθητικός μέλλοντας	βουλευθήσεσθαι	βουλευθησόμενος βουλευθησομένη βουλευθησόμενον
παθητικός αόριστος	βουλευθῆναι	βουλευθείς βουλευθείσα βουλευθέν

Παρατήρηση:

Στους συντελικούς χρόνους ανήκει και ο συντελεσμένος μέλλοντας ο οποίος σχηματίζεται ως εξής:

Ενεργητική φωνή: μετοχή παρακειμένου και ο μέλλοντας του ρήματος «εἰμί»,

π.χ. λύω → λελυκώς ἔσομαι.

Μέση φωνή: μονολεκτικά, με αναδιπλασιασμό και την κατάληξη μέλλοντα,

π.χ. λύομαι → λελύσομαι και

περιφραστικά, με τη μετοχή παρακειμένου και τον μέλλοντα του ρήματος «εἰμί»,

π.χ. λύομαι → λελυμένος ἔσομαι.

Σχηματίζει τις εγκλίσεις του μέλλοντα, δηλαδή οριστική, ευκτική και τους ρηματικούς τύπος του απαρεμφάτου και της μετοχής και κλίνεται σαν τον μέλλοντα.

Ρήματα που έχουν δόκιμο συντελεσμένο μέλλοντα είναι μεταξύ άλλων και τα ακόλουθα:

- αίρουμαι → ήρησομαι, ήρημένος ἔσομαι
- ἀπαλλάττομαι → ἀπηλλάξομαι, ἀπηλλαγμένος ἔσομαι
- ἀπόλλυμι → ἀπολωλεκώς ἔσομαι
- διαβάλλομαι → διαβεβλήσομαι, διαβεβλημένος ἔσομαι
- γίγνομαι → γεγονώς ἔσομαι, γεγενημένος ἔσομαι
- γινώσκω → ἐγνωκώς ἔσομαι
- καλοῦμαι → κεκλήσομαι
- λαμβάνω → εἰληφώς ἔσομαι
- πείθομαι → πεπεισμένος ἔσομαι
- πράττομαι → πεπράξομαι, πεπραγμένος ἔσομαι
- τιμωρῶ → τετιμωρηκώς ἔσομαι

1. ΑΥΞΗΣΗ

Στους παρελθοντικούς (ιστορικούς) χρόνους (παρατατικός, αόριστος και υπερσυντέλικος) τα ρήματα παίρνουν στην αρχή του θέματος, αύξηση μόνο στην οριστική.

A. ΟΜΑΛΗ ΑΥΞΗΣΗ ΣΤΑ ΑΠΛΑ ΡΗΜΑΤΑ

Τα απλά ρήματα δέχονται αύξηση είτε συλλαβική είτε χρονική.

α) Συλλαβική αύξηση (η προσθήκη ενός ἐ- στην αρχή του θέματος) παίρνουν τα ρήματα που το θέμα τους αρχίζει από σύμφωνο.

π.χ. ρ. λύ-ω: ἔ-λυον, ἔ-λυσα, ἐ-λελύκειν.

β) Χρονική αύξηση (η έκταση του αρχικού βραχύχρονου φωνήεντος του θέματος στο αντίστοιχο μακρό) παίρνουν τα ρήματα που το θέμα τους αρχίζει από φωνήεν ή δίφθογγο.

Κατά τη χρονική αύξηση γίνονται οι παρακάτω εκτάσεις:

- α σε η: ἀκούω - ἤκουον
- ε σε η: ἐλπίζω - ἤλπιζον
- ο σε ω: ὀρίζω - ὠρίζον
- ι (βραχύχρονο) σε ἰ (μακρόχρονο): ἰκετεύω - ἰκέτευον
- υ (βραχύχρονο) σε υ (μακρόχρονο): ὑβρίζω - ὑβρίζον
- αι σε η: αἰσθάνομαι - ἤσθανόμην
- ει σε η: εἰκάζω - ἤκαζον
- αυ σε ηυ: αὐξάνω - ἠῦξανον
- ευ σε ηυ: εὐχομαι - ἠὐχόμην
- οι σε ω: οἰκτίρω - ὤκτιρον

B. ΟΜΑΛΗ ΑΥΞΗΣΗ ΣΤΑ ΣΥΝΘΕΤΑ ΡΗΜΑΤΑ

- Τα σύνθετα ή παρασύνθετα ρήματα που το α' συνθετικό τους είναι πρόθεση δέχονται αύξηση εσωτερική, συλλαβική ή χρονική μετά την πρόθεση:

π.χ. υπερέβαλλον → υπερέβαλλον, υπερέβαλον
συνάγω → συνήγον, συνήγαγον
ἐχειρίζω → ἐνεχειρίζον, ἐνεχειρίσα.

- Αν το ρήμα είναι σύνθετο με περισσότερες από μία προθέσεις η αύξηση είναι εσωτερική μετά την τελευταία πρόθεση:

π.χ. ἀνακαταβάλλω (ἀνα-κατα-βάλλω) → ἀνακατέβαλλον.

- Τα παρασύνθετα ρήματα που το α' συνθετικό τους είναι άλλη λέξη εκτός από πρόθεση έχουν τη συλλαβική ή χρονική αύξηση στην αρχή, όπως τα απλά:

π.χ. μυθολογῶ: ἐμυθολόγουν, ἐμυθολόγησα.

Παρατηρήσεις:

α) Τα παρασύνθετα ρήματα με πρώτο συνθετικό το επίρρημα εὖ:

- συνήθως δεν παίρνουν αύξηση:
π.χ. εὐδοκίμῳ → εὐδοκίμουν
- αλλά το ρήμα εὐεργετῶ απαντάται είτε χωρίς αύξηση, είτε με αύξηση:
π.χ. εὐεργέτουν και εὐηργέτουν, εὐεργέτησα και εὐηργέτησα.

β) Τα σύνθετα ρήματα στην οριστική των ιστορικών χρόνων μπορεί να τονίζονται μέχρι την αύξηση και ποτέ πριν από αυτή:

π.χ. προσέχω → προσεῖχον
κατοικῶ → κατώκουν

ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ:

α. Ορισμένα σύνθετα ρήματα παίρνουν την αύξηση πριν την πρόθεση σαν να ήταν απλά:

π.χ. ἀμφιέννυμι → ἠμφιέννυν
ἐμπεδῶ → ἠμπέδουν
ἐναντιοῦμαι → ἠναντιούμην
ἐπίσταμαι → ἠπιστάμην

β) Ορισμένα σύνθετα ρήματα παίρνουν συγχρόνως δύο αυξήσεις: και εσωτερική αύξηση και αύξηση πριν την πρόθεση. Μερικά από αυτά τα ρήματα είναι:

ἀμφιγνοῶ → ἠμφεγνόουν, ἠμφεγνόησα

ἀνέχομαι → ἠνειχόμεν

ἐπανορθῶ → ἐπηνόρθουν

2. ΑΝΑΔΙΠΛΑΣΙΑΣΜΟΣ

Α. ΟΜΑΛΟΣ ΑΝΑΔΙΠΛΑΣΙΑΣΜΟΣ ΣΤΑ ΑΠΛΑ ΡΗΜΑΤΑ

Οι συντελικοί χρόνοι (παρακείμενος, υπερσυντέλικος και συντελεσμένος μέλλοντας) έχουν στην αρχή του θέματος, αναδιπλασιασμό σε όλες τις εγκλίσεις και στους ονοματικούς τύπους του ρήματος (απαρέμφατο και μετοχή).

Ο αναδιπλασιασμός είναι τριών ειδών:

α) Επανάληψη του αρχικού συμφώνου του θέματος μαζί με ένα -ε:

π.χ. λύ-ω → λέ-λυ-κα

Τέτοιον αναδιπλασιασμό παίρνουν τα ρήματα που το θέμα τους αρχίζει:

- i. από ένα απλό σύμφωνο (εκτός από το ρ) και
- ii. από δυο σύμφωνα από τα οποία το πρώτο είναι άφωνο (κ, γ, χ, π, β, φ, τ, δ, θ) και το δεύτερο υγρό (λ, ρ) ή ένρινο (μ, ν).

π.χ. λύ-ω → λέ-λυ-κα, ἐ-λε-λύ-κειν

πνέ-ω → πέ-πνευ-κα, ἐ-πε-πνεύ-κειν

γράφ-ομαι → γέ-γραμ-μαι, ἐ-γε-γράμ-μην

Όταν το αρχικό σύμφωνο του θέματος είναι δασύπνοο (χ, φ, θ), τρέπεται στη συλλαβή του αναδιπλασιασμού στο αντίστοιχο ψιλόπνοο (κ, π, τ):

π.χ. χορεύ-ω → κε-χόρευ-κα, ἐ-κε-χορεύ-κειν

φυτεύ-ω → πε-φύτευ-κα, ἐ-πε-φυ-τεύ-κειν

θύ-ω → τέ-θυ-κα, ἐ-τε-θύ-κειν.

β) Συλλαβική αύξηση:

π.χ. στρατηγέω-ῶ → ἐ-στρατήγηκα.

Τέτοιον αναδιπλασιασμό παίρνουν τα ρήματα που το θέμα τους αρχίζει από:

- i. σύμφωνο ρ-: ρίπτ-ω → ῥ-ρριφ-α, ἐ-ρρίφ-ειν
- ii. ένα διπλό σύμφωνο: ψεύδ-ομαι → ῥ-ψευσ-μαι, ἐ-ψεύσ-μην
- iii. δυο σύμφωνα, χωρίς όμως να είναι το πρώτο άφωνο και το δεύτερο υγρό ή ένρινο: φθειρ-ω → ῥ-φθαρ-κα, ἐ-φθάρ-κειν
- iv. τρία σύμφωνα: στρατεύ-ομαι → ἐ-στράτευ-μαι, ἐ-στρατεύ-μην

Εξαιρέση αποτελούν τα ρήματα:

- γινώσκω → ἔγνωκα (και όσα έχουν θέμα που αρχίζει από γν-)
- κτῶμαι → κέκτημαι
- μιμνήσκομαι → μέμνημαι (θ. μνη-)
- πίπτω → πέπτωκα (θ. πτω-)

γ) Χρονική αύξηση:

π.χ. ἀδικῶ → ἡδίκηκα

Τέτοιον αναδιπλασιασμό παίρνουν τα ρήματα που το θέμα τους αρχίζει:

από φωνήεν (ή δίφθογγο):

π.χ. ἀθροίζω → ἤθροικα, ἤθροίκειν

οἰκέω-ῶ → ῶκηκα, ῶκήκειν

Εξαιρέση αποτελούν μεταξύ άλλων τα ρήματα: ὀρῶ και ἀλίσκομαι, τα οποία παίρνουν αναδιπλασιασμό ε-, αν και αρχίζουν από φωνήεν: ὀρῶ → ἐόρακα και ἐώρακα

ἀλίσκομαι → ἐάλωκα και (σπάνια) ἤλωκα

Β. ΟΜΑΛΟΣ ΑΝΑΔΙΠΛΑΣΙΑΣΜΟΣ ΣΤΑ ΣΥΝΘΕΤΑ ΡΗΜΑΤΑ

Τα σύνθετα ή παρασύνθετα ρήματα έχουν τον αναδιπλασιασμό ως εξής:

α) Τα σύνθετα ρήματα μετά την πρόθεση όπως και την αύξηση

π.χ. ἀπο-γράφω → ἀπο-γέ-γραφα, ἀπ-ε-γε-γράφειν.

β) Τα παρασύνθετα ρήματα στην αρχή

π.χ. μυθολογῶ → με-μυθολόγηκα.

γ) Τα παρασύνθετα ρήματα με πρώτο συνθετικό το επίρρημα ευ απαντούν και χωρίς αναδιπλασιασμό

π.χ. εὐτυχῶ → εὐτήχηκα και ηὐτύχηκα

εὐεργετῶ → εὐεργέτησα και εὐηργέτησα.

Γ. ΑΤΤΙΚΟΣ ΑΝΑΔΙΠΛΑΣΙΑΣΜΟΣ:

Ορισμένα ρήματα που το θέμα τους αρχίζει από α, ε, ή ο παίρνουν αττικό αναδιπλασιασμό (δηλαδή επανάληψη των δύο πρώτων φθόγγων του θέματος και ταυτόχρονη έκταση του αρχικού φωνήεντος).

Μεταξύ άλλων αττικό αναδιπλασιασμό παίρνουν τα ρήματα:

- ἄγω → ἀγήοχα, ἡγηόχουν
- ἀκούω → ἀκήκοα, ἡκηκόουν
- ἐγείρω → ἐγρήγορα, ἐγρηγόρουν
- ἐλαύνω → ἐλήλακα, [ἐληλάκουν]
- ἔρχομαι → ἐλήλυθα, ἐηλύθουν και ἐηλυθῶς ἦν
- ὄλλυμι → -ὄλώλεκα, -ὠλωλέκουν
- ὄμνυμι → ὀμώμοκα, ὠωμόκουν
- ὀρῶ → ἐόρακα και ἐώρακα, ἐωράκουν

- φέρω → ἐνήνοχα, ἐνηνόχειν

Δ. ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΩΝ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΥ ΒΑΡΥΤΟΝΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

ΦΩΝΗΤΟΛΗΚΤΑ ΡΗΜΑΤΑ	
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ	ΜΕΣΗ ΦΩΝΗ
ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ - κα (βεβούλευκα)	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ - μαι (βεβούλευμαι)
ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ - κειν (ἐβεβουλεύκειν)	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ - μιν (ἐβεβουλεύμην)

ΑΦΩΝΟΛΗΚΤΑ ΡΗΜΑΤΑ				
	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ		ΜΕΣΗ ΦΩΝΗ	
	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ
ουρανικ όληκτα (κ, γ, χ) (και ττ, σσ) (ρ. πράττω)	- χα (πέπραχα)	- χειν (ἐπεπράχειν)	- γμαι (πέπραγμα ι)	- γμην (ἐπεπράγμα ην)
χειλικόλ ηκτα (π, β, φ) (ρ. γράφω)	- φα (γέγραφα)	- φειν (ἐγεγράφειν)	- μμαι (γέγραμμα ι)	- μμην (ἐγεγράμμα ην)
οδοντικό ληκτα (τ, δ, θ) (ρ. πείθω)	- κα (πέπεικα)	- κειν (ἐπεπείκειν)	- σμαι (πέπεισμα ι)	- σμην (ἐπεπείσμα ην)

Για την κλίση του παρακειμένου και του υπερσυντελικού μέσης φωνής των αφωνόληκτων ρημάτων βλέπε την αντίστοιχη ενότητα της γραμματικής: Ο ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ ΜΕΣΗΣ ΦΩΝΗΣ ΤΩΝ ΕΝΡΗΝΟΛΗΚΤΩΝ ΚΑΙ ΑΦΩΝΟΛΗΚΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

3. Ο ΤΟΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗΣ ΤΩΝ ΣΥΝΘΕΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

Τα σύνθετα ρήματα τονίζονται ως εξής στο β' ενικό προστακτικής όλων των χρόνων:

	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ	ΜΕΣΗ ΦΩΝΗ
ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ο τόνος ανεβαίνει π.χ. (λῦε) ἀπόλυε	ο τόνος δεν ανεβαίνει π.χ. (λύου) ἀπολύου
ΑΟΡΙΣΤΟΣ Α'	ο τόνος ανεβαίνει π.χ. (λῦσον) ἀπόλυσον	ο τόνος ανεβαίνει π.χ. (λῦσαι) ἀπόλυσαι
ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	Δεν μεταβάλλεται ο τονισμός διότι σηματίζεται περιφραστικά: π.χ. καταβάλλω → καταβεβληκώς, - υῖα, -ὸς ἴσθι	ο τόνος δεν ανεβαίνει π.χ. (λέλυσο) ἀπολέλυσο

Παρατήρηση:

Στα άλλα πρόσωπα της προστακτικής ο τονισμός διατηρείται όπως και στα απλά ρήματα:

π.χ. -, ἀπόλυε, ἀπολυέτω, -, ἀπολύετε, ἀπολούντων

Για τη μελέτη όλων των τύπων των βαρύτονων ρημάτων α' συζυγίας βλέπε Γραμμα 164 έως 173.